

Voorzitter, er zijn een aantal dingen waar de SP het graag vandaag met u allen over wil hebben. De meesten hiervan draaien om rechtvaardigheid. Zo zullen wij vandaag, net als in het voorjaar, aandacht vragen voor klimaatrechtvaardigheid. Want de energietransitie zal alleen kunnen werken als iedereen hiervan mee kan profiteren. Ook vragen wij aandacht voor de prijzen in het OV en de vraag of dit nog wel betaalbaar is. Ook van belang is transportrechtvaardigheid en transport armoede. Ik kom er nog op terug wat dit precies is. Ook zal de voedselbank aan bod komen en de rol die wij voor ons als provincie kunnen spelen om hun werk (hoe bizar ook dat het in ons land nodig is) makkelijker te maken. Het zal u niet verbazen dat wij ook aandacht zullen vragen voor betaalbare huizen voor iedereen en onze rol hierin.

Ook nu van onze kant de disclaimer: het feit dat wij het vandaag niet hebben over binnenvaart, bodemdaling, milieu en milieuvervuiling, geluidsoverlast door bijvoorbeeld luchtvaart, waterkwaliteit, waterveiligheid, dierenwelzijn, kleine kernen, fietspaden, erfgoed, cultuur, molens, windenergie, onzalige gaswinning, het in dienst nemen van onze schoonmakers, en natuurlijk de geschiedenis van ons mooie Zuid-Holland, wil niet zeggen dat wij dit geen belangrijke onderwerpen vinden, dit zegt alleen dat we focus aan hebben willen brengen zodat er misschien iets van ons betoog bij jullie blijft hangen. Dat wij niet expliciet alle punten benoemen waar we blij mee zijn in deze begroting, hangt met hetzelfde samen. Wij zijn namelijk over vele punten tevreden en trots dat wij dat met deelname aan deze coalitie hebben helpen bereiken.

Maar voorzitter, ik begin toch graag eerst met een aantal zaken in de begroting waar wij bij mee zijn. Zo staat hier (lang niet genoeg) geld in voor klimaatmaatregelen bij mensen achter de voordeur. Is er steeds meer aandacht voor hoeveel ruimte er nog is op daken voor zonnepanelen (en de vraag blijft: hoe zorgen we er voor dat die panelen hier ook op komen?? Wat gaan wij daar als ZH aan doen?). Ook is er steeds meer aandacht voor duurzame landbouw, een mooie ontwikkeling waar wij als SP regelmatig voor pleiten. Ook is er in de provincie (eindelijk) ook geld beschikbaar om het bouwen van betaalbare woningen te stimuleren. Een paar kritische noten van ons hierbij zijn wel:

- Hoe zorgen wij er voor dat we ook kleinschalige initiatieven stimuleren en niet alleen grote corporaties?
- Het geld is alleen voor de Rotterdamse regio, waarmee wij vinden dat we slecht gedrag van de gemeente Rotterdam, namelijk het slopen van ruim 20 duizend betaalbare huizen, belonen)
- Het geld is genoeg voor het stimuleren van 714 betaalbare woningen. Dat is best een druppel op de gloeiende plaat, die Rotterdam steeds heter stookt.

- Maar, het is een begin!
- Frustrerend hierbij is wel dat het Rijksbeleid de gloeiende plaat al jaren steeds heter stookt. Met de verhuurdersheffing (die uit de zak van huurders geklopt wordt), met de OZB verhoging en met steeds minder steun voor betaalbare huizen.
- Ook stagneert de ombouw van kantoren en andere leegstaande panden naar woningen op dit moment. Een zorgwekkende ontwikkeling. Hoe staat dit in Zuid-Holland?

Wonen voor iedereen blijft wat ons betreft wel een blijvend zorgpunt. Dat het provinciebestuur deze zorg deelt, wordt heel duidelijk uit het boekje ‘spoedzoekers’. Hierin komen diverse mensen aan het woord die naarstig een huis nodig hebben. Mensen die niet van bank naar bank kunnen surfen. Mensen die niet in een tijdelijk huis willen wonen, maar in een permanent thuis. Een huis is namelijk meer dan de plek waar je je jas ophangt. Een huis is een veilige haven, je eigen cocon, de plek waar je tot rust komt. De conclusie van het provinciebestuur in dit boekje, was dat er meer tijdelijke huizen nodig zijn. De conclusie van de SP na lezing van dit boekje is dat er meer permanente betaalbare huizen nodig zijn. Huizen waar mensen niet over een jaar weer weg moeten, maar huizen waar mensen tot rust kunnen komen.

- Hoe zetten wij ons als provincie in voor de permanente huizen voor onder andere deze spoedzoekers? Want we schreven dit boekje waarschijnlijk niet voor niets!

Klimaatrechtvaardigheid

Begin dit jaar stelden wij als Staten budget beschikbaar voor energiemaatregelen bij mensen thuis achter de voordeur. Vooral bij minima. Ik neem u graag mee in waarom wij hier ook alweer om vroegen:

De energietransitie lijkt op dit moment vooral een transitie voor mensen met geld te worden:

Als je het geld hebt om zonnepanelen te nemen, is er wel een subsidie te vinden om het minder duur te maken.

Als je het geld hebt om een schone ketel te kopen, krijg je een significant lagere rekening aan het eind van het jaar.

Als je het geld hebt om alleen LED lampen te hebben, levert dit per vervangen gloeilamp 18 euro op je energienota op, per jaar.

Maar als je dit geld niet hebt? Wat nou als het al moeite kost om elke week boodschappen te doen? Als je al geen geld hebt om die gloeilamp te vervangen als hij stuk gaat, omdat dat ten koste gaat van je boodschappengeld. En als die stokoude, tweedehandse, wasmachine die energie slurpt het enige was wat je kon betalen.

Deze mensen krijgen straks via hun energierekening (en wie weet op wat voor manieren nog meer) straf voor het feit dat ze niet verduurzamen. Zij krijgen straf omdat ze geen schone apparatuur, lampen of isolatie kunnen betalen. Die straf krijgen zij nu eigenlijk elke maand al, omdat zij een torenhoge energierekening hebben door hun gloeilampen, stokoude wasmachine en gebrekkige isolatie.

Dat is waarom wij in het voorjaar geld beschikbaar stelden om maatregelen te nemen bij mensen thuis, achter de voordeur. Om die oude gloeilampen te vervangen, tochtstrips te plaatsen en op andere manieren een begin te maken aan het meenemen van deze doelgroep in de energietransitie, en hen ook te overtuigen dat het verduurzamen van je huis ook financieel iets oplevert. Dat dit wat meer boodschappen geld geeft, of misschien ook wel geld om volgend jaar nog weer een paar led lampen te kopen.

- Hoe staat het met de uitvoering van deze projecten?
- Hoe snel is de verwachting dat we hier extra budget voor beschikbaar moeten stellen?
- Wat de SP betreft komt dit budget er ook! Want als we geld hebben om bedrijven te verduurzamen, zouden we dat zeker ook voor minima moeten hebben!

Voedselbank

Onder klimaatrechtvaardigheid valt de voedselbank vandaag ook een beetje. De voedselbank benaderde de meesten van ons enige tijd geleden met de vraag om geld om tekorten op te kunnen lossen. Het ging om geld voor wat men noemde de 'exploitatie'. Daarvan bleek al snel dat er geen meerderheid voor te vinden gaat zijn. Daarnaast zou dit het structurele probleem: onvoldoende geld voor de vaste kosten, natuurlijk niet oplossen. Wat dit wel op zou lossen, is de kosten structureel omlaag brengen.

En wat past dan beter bij de provincie, dan het omlaag brengen van de energielasten. Als we namelijk de voedselbank verduurzamen, draagt dat ook bij aan onze eigen doelen van reductie van energieverbruik én het opwekken van meer duurzame energie. Wij dienen het voorstel hiervoor dan ook van harte mede in. De SP wil hierbij wel aantekenen dat het bedrag wat ons betreft laag is, zeker hoger zou mogen en wij zullen dan ook met voorstellen komen mocht er een hoger bedrag nodig zijn om voor de voedselbank zonnepanelen, duurzame koelingen, duurzame verlichting, isolatie en duurzame vrachtwagens te realiseren!

Ik vind het hierbij wel heel belangrijk om gezegd te hebben dat wij het als SP bizar vinden dat in een rijk land als Nederland, een voedselbank nodig is. Diepe schaamte voelen wij voor het feit dat er in Nederland mensen honger moeten

lijden en in zulke diepe armoede leven dat zij niet eens voedsel aan kunnen schaffen.

Lof en steun voor al die vrijwilligers die het werk mogelijk maken, maar schaamte voor ons land dat wij dit nodig maken.

Een laatste energie vraag van onze kant gaat over **energiecollectieven** in onze provincie. Samenwerkingen op het gebied van duurzame energieopwekking.

- Hoe steunen wij deze collectieven?
- Kunnen zij bij ons terecht voor hulp?
- Mocht dat nu nog niet het geval zijn, hoe gaan wij er voor zorgen dat zij wel bij ons terecht kunnen?

Voor ik begin aan mijn blok over openbaar vervoer, vraag ik graag aandacht voor **verkeersveiligheid** in onze provincie. Een punt dat immer voor zorgen zorgt. En waar ook strijdigheden in zitten. Want wij willen allemaal mooie bomen langs onze wegen, maar de ANWB vraagt er aandacht voor dat deze verkeersonveilig kunnen zijn. We hebben als provincie onlangs een prachtige CO2 negatieve weg geopend, maar ondertussen is er in Wemeldinge (Zeeland) een ernstig ongeval geweest met een houten vangrail. Tegenstellingen in onze doelen. Met een stijging van verkeersslachtoffers in onze provincie, vragen wij aandacht voor het vergroten van kennis van weggebruikers en voorlichting. Want hoeveel bomen er ook weggehaald worden, als mensen roekeloos rijden blijven de ongelukken voorkomen!

Openbaar Vervoer voor iedereen

De afgelopen jaren heeft u ons als SP vaker horen pleiten voor betaalbaar OV. Dit ging de afgelopen jaren over de algehele prijs van het OV, en over prijsverschillen in het OV. Het zijn die prijsverschillen waar wij nu ook weer aandacht voor willen vragen. Het is namelijk zo dat op plekken waar regulier OV vervalt, vervoerder of provincie verwijst naar collectief vraagafhankelijk vervoer (zoals de molenhopper of de groene hart hopper). Nu is het echter zo dat deze per kilometer, als je hier geen indicatie voor hebt, heel veel duurder is dan regulier vervoer.... Daarmee is het dus geen alternatief!

- Bent u bereid met vervoerders af te spreken dat deze hoppers alleen als alternatief mogen gelden als ze ook dezelfde prijs hebben?
- Bent u bereid in kaart te brengen waar deze hoppers al als alternatief aangemerkt worden en te verkennen hoe we dat recht kunnen trekken?

Over de algemene prijzen zijn wij behoorlijk geïrriteerd dat eigenlijk alle mooie voorstellen die wij hier met elkaar genomen hebben om het OV betaalbaar te houden, in een pennestreek ongedaan gemaakt worden door de BTW verhoging. Dat is niet uw schuld, maar wij horen wel graag dat u zich in het Haagse het

vuur uit de sloffen loopt om dit onzalige plan te stoppen. Zodat het OV in onze provincie betaalbaar blijft.

Transportrechtvaardigheid

Op het gebied van onderwijs, gezondheidszorg en volkshuisvesting kennen we goed ontwikkelde principes van rechtvaardigheid waar we het als samenleving ook redelijk over eens zijn. We sturen ook op die principes. Vreemd genoeg hebben we die niet voor verkeer en vervoer, zo stelt planoloog Karel Martens. Hij schreef in dit kader over transportrechtvaardigheid. Er bestaan namelijk grote verschillen tussen mensen in hun mogelijkheden om snel, comfortabel en tegen een eerlijke prijs werk, voorzieningen als winkels, ziekenhuizen en scholen, en vrienden en familie te bereiken. In 2009 bevestigde onderzoek van het Kennisinstituut voor Mobiliteitsbeleid en het Centraal Planbureau Martens zijn vermoeden. Toen bleek dat 90% van alle verplaatsingen in Nederland minstens twee keer zo lang zou duren met het openbaar vervoer als met de auto. Vooral lage inkomensgroepen, jongeren en ouderen worden daar de dupe van. Zij moeten 2 keer zo lang reizen om hetzelfde doel te bereiken. Dit gebrek aan mobiliteit en bereikbaarheid – vervoersarmoede – beperkt de bewegingsvrijheid van grote groepen mensen en hun kansen op werk, het gebruik van voorzieningen en sociale contacten. Dat is niet eerlijk. Dat is niet rechtvaardig. Voor bereikbaarheid (met het OV) zijn niet echt normen vastgelegd. Mensen kunnen zich eigenlijk nergens op beroepen als er geen goed OV is of als er een buslijn weggaat. Het openbaar vervoer voor de kwetsbare groepen, met name de regionale buslijnen, is jarenlang uitgekleed in heel Nederland, grotendeels door marktwerking en het vreemde idee dat je winst moet kunnen maken op OV. Aan écht goed openbaar vervoer is alleen de trein overgebleven en wat snelle buslijnen en Rnet. De trein is voor de middenklasse; voor lagere inkomens is de trein veel te duur. Ook de snelle buslijnen zijn vaak duurder dan de slome. Er is vooral in Engeland, vanaf de jaren 90 veel onderzoek gedaan naar sociale uitsluiting door gebrekkig vervoer. Daar zie je dat veel mensen echt problemen hebben. Ze krijgen moeilijk een baan, minder (bij)scholing, hebben minder sociale contacten, verschijnen vaak niet op doktersafspraken, krijgen weinig bezoek in het ziekenhuis, herstellen daardoor minder snel van operaties enzovoorts. Het is niet alleen een kwestie van wel of geen auto. Huishoudens met lage inkomens die wel een auto hebben, rijden er vaak weinig in omdat het te duur is of omdat ze geen geld hebben voor reparaties. In Nederland is nauwelijks onderzoek gedaan naar sociale uitsluiting door gebrekkig vervoer. Martens deed zelf met zijn studenten alleen kleinschalig, kwalitatief onderzoek verricht naar vervoersarmoede. In Rotterdam-Zuid, waar het openbaar vervoer redelijk goed is, bleken lage inkomensgroepen toch grote problemen te hebben met het vinden van een baan. Hun kansen op werk liggen op bedrijventerreinen aan de rand of buiten de stad, die moeilijk of niet bereikbaar zijn met het openbaar vervoer. Soms ontbreekt het openbaar vervoer helemaal, soms zijn de

tijden en frequenties ongeschikt voor mensen die avond-, weekend- of ploegendiensten draaien. De fiets is voor velen, geen optie: ze hebben er geen, kunnen 'm niet veilig stallen bij hun woning, kunnen soms niet fietsen, het traject is te onveilig (bijvoorbeeld voor vrouwen en als het donker is) of de afstanden zijn te groot.

Nu, hoe kunnen wij hier iets mee als provincie Zuid-Holland?

Martens zegt: 'Bereikbaarheid kun je meten. Je kunt kijken naar een set van bestemmingen (banen, voorzieningen) die je vanuit de plek waar je woont tegen bepaalde kosten binnen een bepaalde tijd kunt bereiken. Je ziet dan wie wel en wie niet voldoende bestemmingen kan bereiken. Als mensen niet krijgen waar ze recht op hebben, moet daar wat aan gedaan worden

Het gaat uiteindelijk om het stimuleren van mobiliteit waar die nu nog onvoldoende is. We leven in een rijk land. Er wordt heel veld geld gestoken in congestiebestrijding, dus feitelijk in het verhogen van de mobiliteit van mensen die al zeer mobiel zijn. Door de focus op die verwende maar klagende burger vergeten we volgens Martens het echte probleem. Het probleem van mensen die niks of weinig te kiezen hebben en simpelweg vaak thuis blijven vanwege gebrek aan goed vervoer. Die banen laten lopen, doktersafspraken laten schieten, hun kinderen of kleinkinderen niet of nauwelijks zien.

Vervoersarmoede beperkt mensen in hun bewegingsvrijheid, hun kans op banen, sociale contacten, gebruik van voorzieningen.

Onze vraag aan Gedeputeerde Staten is:

- Is er in kaart welke gebieden het slechtste bereikbaar zijn? Krijgen mensen de kans om mee te doen in de samenleving?
- Ziet u de urgentie die ik zojuist geschetst heb, en bent u bereid deze vervoersarmoede te proberen in kaart te brengen? Zo kunnen wij als Provinciale Staten hier mee aan de slag om hier normen voor op te stellen en mensen vooruit te helpen! Op weg naar een rechtvaardiger vervoer!

Over een aantal onderwerpen overwegen wij een motie, met name transportrechtvaardigheid en de prijs van de molenhopper, groene hart hopper en ander collectief vraagafhankelijk vervoer.